

KAMRAN İMANOV

**ƏNƏNƏVİ MƏDƏNİ
NÜMUNƏLƏR VƏ
BİLİKLƏR ƏQLİ
MÜLKİYYƏT KİMİ:
ERMƏNİ PLAGİATÇILIĞI**

Bakı – 2019

Kamran İmanov,

Azərbaycan Respublikasının Əqli Mülkiyyət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri.

Ənənəvi mədəni nümunələr və biliklər əqli mülkiyyət kimi: erməni plagiatçılığı. Bakı, 2016

Bu kitabça Azərbaycan Respublikasının Əqli Mülkiyyət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Kamran İmanovun 23 aprel 2010-cu il tarixində Müəllif Hüquqları Agentliyinin Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi ilə birgə keçirdiyi “**Ənənəvi mədəni nümunələr və biliklər əqli mülkiyyət kimi: erməni plagiatçılığı**” mövzusunda konfransda etdiyi çıxış sözü və eyniadlı prezentasiya əsasında hazırlanmışdır.

© Azərbaycan Respublikasının Əqli Mülkiyyət Agentliyi,
2019

Mündəricat

Çıxış sözü	5
I.	12
II.	15
III. Ənənəvi biliklərin hüquqi qorunması	18
IV. Milli qədim mətbəx və kulinariyanın əqli mülkiyyət kimi təqdim edilməsi	22
V. Erməni plagiatçılığı və onun kökləri	24
VI. Erməni absurdları	35

ÇIXIŞ SÖZÜ

Hörmətli dostlar, xanımlar və cənablar!

Qonaqlar, peşəkarlar, media nümayəndələri!

Bu gün möhtəşəm tarixi-memarlıq abidəsi və maddi irsimiz olan iki mərtəbəli karvansarada, qeyri-maddi mədəni irsimizin, UNESCO-nun incisi olan məşhur muğamımızı təbliğ edən Muğam teatrında, fərəh və fəxr hissimiz və hər bir azərbaycanlının qürur və iftixar mənbəyi olan İçərişəhərdə toplananları salamlayıram və Respublika Müəllif Hüquqları Agentliyi adından uğurlar arzulayıram. Yığıncağımızın səbəbi isə UNESCO tərəfindən qeyd olunan 23 aprel – Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Günüdür və Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatı (ÜƏMT) tərəfindən elan olunan 26 aprel – Beynəlxalq Əqli Mülkiyyət Günüdür. Bugünkü mərasimlər isə yubileydir. Artıq 15 ildir ki, Respublika Müəllif Hüquqları Agentliyi 23 aprel və 10 ildir ki, 26 aprel günlərini əqli mülkiyyət (ƏM) bayramları kimi qeyd edir. Həmin günlərdə silsilə tədbirlərimizin keçirilməsi məqsədi ƏM-in və xüsusilə müəlliflik hüququnun mədəni irsin yaranmasındakı rolunu bir dəfə də açıqlamaq, davamlı iqtisadi inkişafdakı və informasiya cəmiyyətinin formalaşmasında əhəmiyyətini diqqətə çatdırmaq, ƏM yaradıcılarına öz hörmət və ehtiramlarımızı bildirmək və mədəni adət-ənənələrimizin qorunub saxlanmasına və xüsusən erməni mənimləmələrinə qarşı çıxmağının fəallaşmasına yenidən və yenidən cəmiyyətimizi cəlb etməkdən ibarətdir.

Xanımlar və cənablar!

Biz bugünkü tədbiri hazırlayaraq onun mövzunu təsadüfi seçməmişik: «Ənənəvi mədəni nümunələr və birləşmələr əqli mülkiyyət kimi: erməni plagiatçılığı». Bu mövzu bizim dövlət orqanının prioritet fəaliyyət istiqamətlərindən biridir.

Mədəniyyətimizin qəlbini ifadə edən ənənələrimiz azərbaycanlı qəlbinin mədəniyyətidir və ümumbəşəri dəyərlər sırasında onun xüsusi yeri vardır.

Hörmətli dostlar! Ənənəvi mədəni nümunələrin (folklor nümunələrinin) və ənənəvi biliklərin başında duran milli mədəni ənənələrimizdir və mədəni irs adlanan onların xəzinəsidir. Ənənələr isə bizi bu dünyaya gələndən, beşikdən qarşılayaraq son mənzilimizə qədər müşayiət edir. Mədəni ənənələr millətimizin ən böyük varidatıdır, bunlar keçmiş nəsillər tərəfindən qorunub saxlanılıb və bizim mənəvi borcumuz gələcək nəsillərə Azərbaycan rühumuzun və mentalitemizi, mədəni irsimizi və adət-ənənələrimizin çatdırılmasıdır. Mədəni ənənəvi nümunələrdə və biliklərdə bizim etnosumuzun həm təbii-bioloji, həm də yaradıcı-mənəvi gücü təbiətimiz və doğma torpaqlarımız ilə bağlıdır. Milli təfəkkür və fərdi təəssübkeşlik, etnik dərkətmə və fərdi səciyyə, mənəvi dəyərlər və fərdi fəaliyyət stereotipləri – bütün bunlar doğma yurdumuzla, əcdadlarımızla, Ana Vətən ilə ayrılmaz tellərlə əlaqədədir. Odur ki, mədəni ənənələrimiz qocalmağa məruz qala bilməz, bunlar canlı, daim evolyusiyada olan ənənələrimizdir.

Bunlar bizim elə keçmişimizdir ki, onsuz bu günümüzün gələcəyi yoxdur. Bunlar bizim keçmişimizin tərəqqisidir və bu günümüzün tərəqqisi sabah ənənəyə çevriləcəkdir.

Dediklərimin məğzi ondan ibarətdir ki, xalqımızın mədəni irsində əks olunan mənəvi qaydalar, cəmiyyətimizin mülkiyyət qaydaları kimi hüquqi qorunmaq haqqına layiqdir və bu cür hüquqi qorunmanın təşkili bizim ən vacib işlərimizdən biridir.

Biz Azərbaycan folklor nümunələrini hüquqi qanunla qoruyan Avropanın ilk ölkəsiyik.

Agentliyin təklifləri əsasında müəllif-hüquq qanunvericiliyinə və normativ-hüquqi bazaya dəyişikliklər və əlavələr aparılmışdır və aparılmaqdadır. Folklor nümunələrindən ibarət xüsusi qorunan, rəqəmli multimedia kitabxanası yaradılıb və burada artıq 300-ə yaxın yalnız musiqi janrına aidiyyəti olan folklor nümunələri yerləşdirilib. Üstəlik elektron qeydiyyat sistemindəki əsərlərin sayı 8000-i ötüb.

Onu da deməliyəm ki, mədəni ənənələrin daxili qüdrəti ilə yanaşı, digər böyük gücü də vardır. Təbiət elmlərindən irəli gələn, son elmi araşdırmalarda göstərdiyi kimi, ənənələri cəmləşdirən folklorun və ənənəvi biliklərin təbii yaranma və inkişaf yolu müəyyən ərazidə iqlim, flora, faydalı qazıntıların yoluna bənzərdir və tarixi proses bu ənənələri vacib təbii resursa və milli sərvətin çox dəyərli hissəsinə gətirib çıxarır. Belə ki, ənənələr nəinki mədəni, eləcə də iqtisadi, ərazi inkişafı alətinə çevrilir. Deməli, folklorun və ənənəvi biliklərin daimi olan mədəni-humanitar vacibliyi ilə yanaşı, onun qorunması əhəmiyyətli dərəcədə sosial-iqtisadi inkişaf aləti olmasından da irəli gəlir. Bu səbəbdən mədəni irsimiz və folklor nümunələrimiz torpaqlarımız kimi qorunmalıdır və gələcək nəsillərə müstəqilliyimizlə birgə çatdırılmalıdır.

Deyilənlər dövlət başçımız cənab Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə hazırlanan Milli müəlliflik hüququ və digər əqli mülkiyyət hüquqlarının Strategiyası və Dövlət Proqramını layihəsində öz əksini tapmışdır.

Xanımlar və cənablar!

İctimai diqqəti cəlb edən və inqilabi xarakterli dəyişmiş iqliminin idarə edilməsini dövlətlərin mərkəzi fokusuna çevirən bugünkü Əqli Mülkiyyət fenomenidir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İ.Əliyevin səyi və dəstəyi nəticəsində ƏMH sahəsində yeni çağırışlara aid müvafiq islahatlar gedir, MDB məkanında lider mövqeyi-

nin bərpası, idarəçilik funksiyalarının təkmilləşdirilməsi və kadrların peşəkarlıq səviyyəsinin artması ilə bağlı müxtəlif tədbirlər həyata keçirilir.

Cənab Prezidentin tapşırıqları əsasında prioritet istiqamətlər sırasında:

- ƏM mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsi və hüquqların təminatı, piratçılığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi;

- Biliklərə əsaslanan iqtisadiyyatın, kreativ industriyanın dəstəklənməsi və ƏM-ə əsaslanan sənayenin ümumdaxil məhsulda payının iqtisadi təhlili, həmçinin ƏM-ə əsaslanan qeyri-maddi aktivlərin mikroiqtisadi səviyyədə dəyərləndirilməsi;

- İnformasiya texnologiyaları – əqli mülkiyyət (IT-IP) əlaqəsinin gücləndirilməsi və getdikcə artan elektron ticarətdəki ƏM rəqəmli hüquqların həyata keçirilməsi və təmin edilməsidir.

Bu sadalanan istiqamətlər ilə bağlı bir sıra tədbirlər keçirilir, yeni layihələrimiz, o cümlədən Əqli Mülkiyyət Hüquqlarının Təminatı Mərkəzi və Online rəqəmli hüquqların idarə edilməsi Xidmətinin yaradılması və fəaliyyəti də daxildir. Bu yeniliklərin məqsədi ƏM Strategiyasında öz əksini tapmışdır. Lakin bu istiqamətlərin vacibliyini inkar etmədən, bizim ən mühüm işimiz erməni piratçılığı və plagiatçılığına qarşı çıxmaqdır və Agentliyin fəal mövqeyi bu məsələdə bəllidir.

Erməni plagiatından danışanda ilk növbədə onun köklərinə nəzər salmaq lazımdır. Cənubi Qafqazda gəlmə etnos olan ermənilərin «böyük Ermənistan» mifik xülyası və torpaqların əsl sahibi olan xalqın maddi və qeyri-maddi mədəni irsini mənimsəmək və erməniləşdirmək iddiası açıqlanmalıdır. Bəllidir ki, ermənilər tarixdə olmayan «böyük Ermənistan» və «böyük erməni mədəniyyəti» niyyətlərini reallığa çevirmək üçün bir sıra çirkin üsullara əl atırlar. Ermənilərin intellektual və maddi mədəniyyət oğurluq-

ları, tarixi-coğrafi uydurmaları və saxta tarix formalaşdırmaları onlarda ənənəyə çevrilmişdir. C.Malevilin dediyi kimi, «...Erməni təbliğat maşınında marksist dialektikasının üç metodu hərəkətə gətirilmişdir: tarixin təzədən yazılması, erməni xalqını istismar edənlərin məxfi sui-qəsdə barədə tezis və mənəviyyat naminə, bilərəkdən onu hüquqla dəyişik salaraq qarşı tərəfin günahlandırılması». Onu da deyək ki, erməniçilik həmişə özünə xas olan məqsəd və niyyətləri qarşı tərəfin boynuna qoymağa çalışmışdır.

Ermənilər özlərinə mədəniyyət yaratmaq üçün dastan, bayatı, atalar sözləri, nağıl və lətifələrimizi, aşıq yaradıcılığını, musiqi, mahnı və rəqslərimizi mənimsəyir və «özünüküləşdirir», xalçalarımızı və onların naxışlarını, mətbəx reseptlərimizi və xörəklərimizin adlarını özlərinə çıxırlar. Daş-at və Daş-balıq abidələrimizin ermənilərə aid olmasını «sübut» etmək üçün «dənizkənarı» ermənilər, «atlı» ermənilər, tarixdə bəlli olmayan erməni çarları sülaləsi və Gəmiqaya barədə uydurmalar və absurd fikirlər irəli sürürlər. Nizaminin Şirininin erməni, Xosrov Pərvizin sarayındakı musiqiçilərin başçısı Sərkeşin «Sarkis» olması, Möminə-Xatun türbəsinin «ermənilər tərəfindən tikilməsi» və Dədə Qorqudun müəyyən fəsillərinin ermənilər tərəfindən yazılması haqqında absurd «elmi-tarixi fikirlər»də ermənilərin «yaradıcılığıdır».

Bütün bunlara qarşı geniş cəbhədə mübarizə aparmaq borcumuzdur. Prezident cənab İlham Əliyevin dediyi kimi: «Mən dəfələrlə demişəm və təkrar edirəm ki, biz informasiya hücumuna keçməliyik». Ölkə başçısının bu sözlərinə əməl edərək erməni oğurluqlarına qarşı müdafiə mövqeyindən imtina edib, hücum mövqeyini seçmişik. Ermənilərin əməllərini, oğurluq ənənələrini onların öz dili ilə və mənbələri əsasında ifşa edirik.

Ötən il işıq üzü görmüş, müəllifi olduğum «Erməni yadelli nağılları» («Армянские инородные сказки») əsəri

də (o cümlədən ingilis dilində) ermənilərin uydurma və absurd fikirlərinin ifşa edilməsinə həsr olunub. Agentliyin bu yaxınlarda buraxdığı «Gəldim, gördüm,... mənimsədim» (Azərbaycan mədəni ənənələrinin mənimsənilməsi erməni ənənəsi haqqında) kitabçasında da Azərbaycan folklorunun ermənilər tərəfindən mənimsənilməsi barədə erməni etirafları toplanıb. «Azərbaycan folklorunun və ənənəvi biliklərin qorunması: erməni plagiatçılığı» mövzusunda keçirilmiş konfrans da bu baxımdan əhəmiyyətlidir.

Ümumiyyətlə, ermənilərin oğurluq faktlarının ifşası üçün müxtəlif üsullardan istifadə edirik. Məsələn, folklor nümunələrimizin ermənilər tərəfindən oğurlanması faktları barədə dəfələrlə ÜƏMT-a, UNESCO-ya və digər beynəlxalq təşkilatlara məlumatlar göndərmişik. Bu mövzuda geniş formatlı konfransların təşkili, erməni plagiatçılığı barədə çoxsaylı məqalələrin dərc edilməsi də aparılan işin tərkib hissəsidir. Bununla belə, hesab edirəm ki, əsas iş mədəni irsimizin təbliğidir və bu sahədə Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESCO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın xidmətlərini xüsusi qeyd etməliyik.

Erməni oğurluqları azı iki yüz ildir davam edir. Hər dəfə növbəti oğurluq faktı ilə rastlaşaraq, Platonun «Fedra» əsərində əks olunmuş əqli fəaliyyət və yazı arasındakı yaranan metamorfozunu, yəni başqa, gülünc şəkllə düşməsini xatırlayıram. Çünki erməni təbliğat maşını hər hansı yolla olursa-olsun, bizim əqli nəticələrimizi mütləq olaraq yazılı surətdə öz xeyrinə qeydə alınmasına çalışır.

Platonun yazdıqlarına əsasən allahların biri öz himayəsi altında olan xalqı yüksəltmək məqsədilə, onu yazıya öyrədilməsi qərarına gəlir. Ancaq allahlar başçısı onu bu fikirdən uzaqlaşdıraraq izah edir ki, yazı heç zaman xalqın yaddaşını əvəz etmz, sözlər heç bir vəchlə

olayları və surətləri izah etmƏz, fikir və duyğuları yaratmaz.

Bir sözlə, himayəsi altında olan xalqa əlavə intellekt və müdrilik gətirmƏz. Belə ki, öz yaradıcılığına və intellektinə məxsus olmayanları öz adına çıxmaq və bunu yazılı şəkildə qeydə almaq heç də həmin intellektual dəyərlərin yaradılması yolunun keçilməsi və intellektinin zənginləşməsi demək deyildir.

Hörmətli dostlar!

Giriş sözümlün sonunda hamını bir daha salamlayıram və müvəffəqiyyətlər arzulayıram. Odlar yurdu Azərbaycanın qədim diyarı, paytaxtımız Bakının, İçərişəhərimizin od-alovla bağlı müqəddəs ənənəli torpağında Kitab, Müəlliflik hüququ və Əqli mülkiyyətə aid bir kəlamla çıxışımı bitirirəm: «[Kitab və Müəlliflik] ocaqlarımızdakı oda bənzəyir: onu qonşudan götürüb, özümüzdə yandırır, digərlərinə veririk. Beləliklə onlar hamıya məxsus olur».

Sağ olun!

Ənənəvi mədəni nümunələr və biliklər əqli mülkiyyət kimi: erməni plagiatçılığı

I.

1. Mədəni ənənələr: humanitar-kulturoloji, təbii-elmi əhəmiyyəti və ərazi inkişafındakı rolu

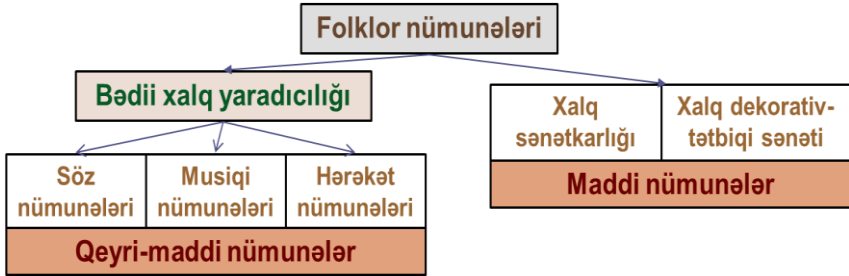
Mədəni ənənələr	
Ənənəvi mədəni nümunələr (folklor) (ƏMN)	Ənənəvi biliklər (ƏB)

2. Ənənəvi mədəni nümunələr və ənənəvi biliklər nə deməkdir və onların təsnifatı.

Folklor nümunəsi – xalqın, onun ayrı-ayrı fərdləri tərəfindən yaradılan və qorunub saxlanılan, xalqın ənənəvi-bədii dəyərlərini, dünya görüşünü, ümid və arzularını, bədii irsin xarakterik xüsusiyyətlərini özündə əks etdirən şifahi şəkildə yaradılan söz sənəti nümunələri, xalq musiqisi, oyunları və rəqsləri, xalq sənətkarlığı və tətbiqi sənət nümunələri (maddi formada olan və olmayanlar), eləcə də digər **xalq yaradıcılığı nümunələri** (“Azərbaycan folklor nümunələrinin hüquqi qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu);

Ənənəvi biliklər – ənənəyə əsaslanan əqli yaradıcılıq fəaliyyətinin nəticəsi olan və nəsildən-nəslə ötürülərək qorunub saxlanılan sənaye, elm, ədəbiyyat və incəsənət sahəsindəki yeniliklər və yaradıcılıq nəticələri.

Azərbaycan qanunvericiliyi və UNESCO-nun “Folklorun qorunub-saxlanması” Təvsiyyələrində

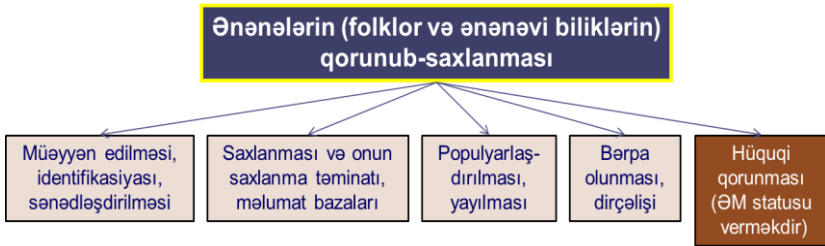

- **Söz nümunələri:** xalq, aşıq poeziyası, dastanlar, rəvayətlər, bayatılar, nağıllar, lətifələr, atalar sözləri və s.
- **Musiqi nümunələri:** muğamat, xalq mahnıları, instrumental musiqi və s.
- **Hərəkət nümunələri:** xalq rəqsləri, yallılar, oyunlar və s.
- **Xalq sənətkarlığı və tətbiqi sənət:** sənət-şəkillər, rəsmlər, qədim xalçalar, döymə və oyma işləri, heykəl-təraşlıq, mis işləri, naxışlar, musiqi alətləri, memarlıq işləri və s.

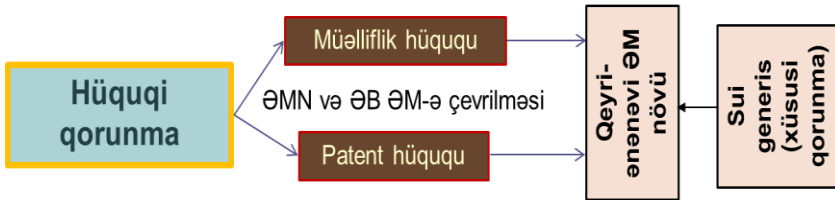

Ənənələr və genetik resurslar
(canlı təbiət və insan resursları)

3. Qorunub-saxlanma nə deməkdir? (UNESCO, 2004-cü il)

4. Hüquqi qorunma nə deməkdir?

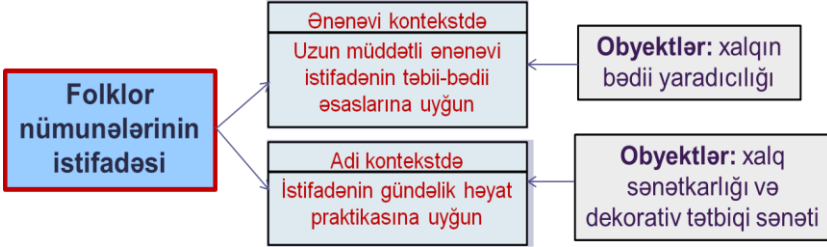
5. Beynəlxalq miqyasda ənənəvi-mədəni nümunələr (folklor) və ənənəvi biliklər nə cür qorunur?

- Ədəbi və bədii əsərlərin qorunması haqqında Bern Konvensiyası (1886, Paris aktı 1971, Maddə 15 (4)).
- Folklor nümunələrinin qorunması, ənənəvi biliklərin qorunması haqqında Beynəlxalq Sazişlər (WIPO-UNESCO, **müzakirə edilir**).
- "Qeyri-maddi mədəni irsin qorunub-saxlanması haqqında" Konvensiya (UNESCO, 2004).

II.

1. “Azərbaycan folklor nümunələrinin hüquqi qorunması haqqında” Qanun (04.08.2003).

Azərbaycan ərazisində ənənəvi və adi kontekstdə istifadə sərbəstdir (o cümlədən, kommertiya məqsədilə).

Qeyri-ənənəvi və adi olmayan istifadə müəyyən məhdudyyətlərlə həyata keçirilir [hər hansı istifadə forması zamanı təbii məhiyyət və məzmununa xələl gətirməməklə məqsədi, təyinatı və bədii forması dəyişdirilə bilər. Maddə 6].

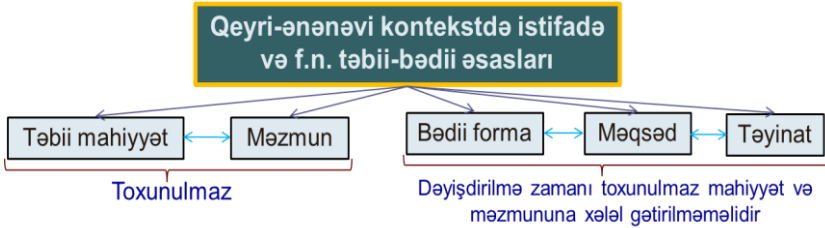
2. İstifadənin qaydaları.

• Toxunulmaz anlayışların mənası:

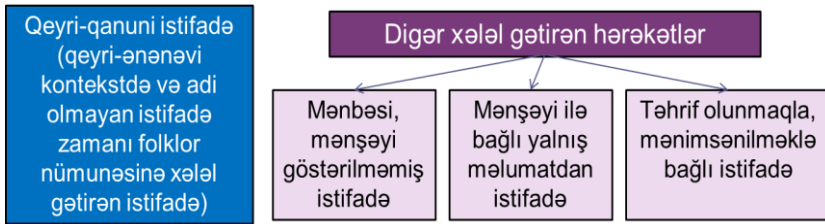
“**Məzmun**” – folklor nümunəsinin əsas mövzusu, məhiyyətinin ifadəsi, folklor nümunəsinin əsasını təşkil edən anlayış;

“**Təbii məhiyyət**” – məzmunun daxili əsası, onun mənası və məğzi.

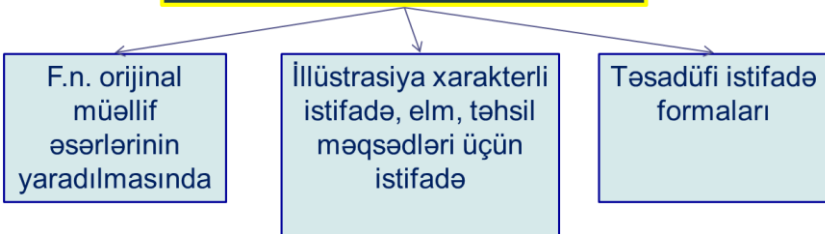
- **Məhdud dəyişdirilə bilən anlayışların mənası:**
  - “**Forma**” (bədi) – zahiri ifadə üsulu, obrazlar(daxili forma), dil (xarici forma);
  - “**Məqsəd**” – mahiyyət, məzmun və forma ilə təməli qoyulmuş ifadə və ya nümayiş etdirilən son nəticə;
  - “**Təyinat**” – istifadəsi faktının tətbiqi sahəsi.

3. Qanun pozuntuları.

4. İstisnalar

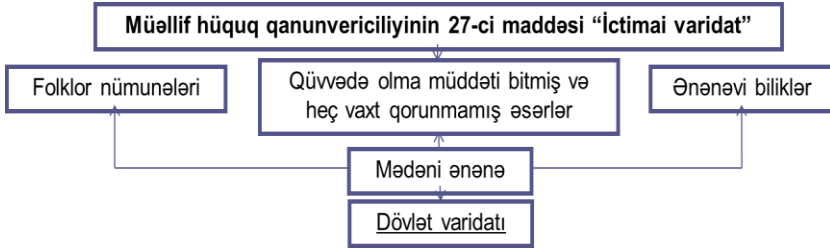
5. Azərbaycan folklor nümunələrinin xarici dövlətlərdə istifadəsi “Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə əsasən tənzimlənilir”.

• Təklif:

6-cı maddəyə aşağıdakı məzmununda yeni 6.2-ci maddə əlavə olunsun və 6.2-ci maddə 6.3-cü maddə hesab edilsin: “6.2. Azərbaycan folkloru nümunələrindən Azərbaycan Respublikasının hüdüdlərindən kənarında başqa dövlətlərin hüquqi və fiziki şəxsləri tərəfindən kommersiya məqsədilə istifadəyə görə müvafiq icra hakimiyyəti orqanından icazə alınmalı və istifadəyə görə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada haqq ödənilməlidir. Həmin vəsait müvafiq icra hakimiyyəti orqanının hesabına köçürülür və əqli yaradıcılığın həvəsləndirilməsinə, habelə folklor nümunələrinin qorunub saxlanmasına və zənginləşdirilməsinə sərf olunur”.

III. ƏNƏNƏVİ BİLİKLƏRİN HÜQUQİ QORUNMASI

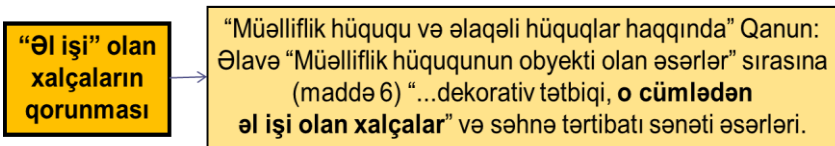
1. Ənənəvi bilikləri nə cür qorumaq mümkündür?

2. "Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında" Qanuna əlavə və dəyişikliklər. (27-ci maddə "İctimai varidat").

3. Xüsusi Hökumət Qərarı.

4. Xalçaların qorunması.

**“Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında”
Qanuna əlavələr və dəyişikliklər**

№	Maddə	Təklif edilmiş	Mövcud redaksiya	Yeni redaksiya
1.	4 maddə “Əsas anlayışlar”	Əlavə	_____	Ənənəvi biliklər - ənənəyə əsaslanan əqli fəaliyyətin nəticəsi olan və nəsil-dən-nəsilə ötürülərək qorunub saxlanılan elmi, ədəbi, bədii və sənaye sahələrində yeniliklər və yaradıcılıq nəticələri
2.	27 maddə “İctimai varidat”	Dəyişiklik və əlavə	Azərbaycan Respublikası ərazisində heç vaxt qorunmamış əsər də ictimai varidata keçmiş sayılır	Azərbaycan Respublikası ərazisində heç vaxt qorunmamış əsər ictimai varidat sayılır. Azərbaycan folkloru nümunələri (ənənəvi mədəni nümunələr) və Azərbaycanın ənənəvi bilikləri ictimai varidata daxildir.

				<p>Azərbaycan folkloru nümunələri “Azərbaycan folkloru nümunələrinin hüquqi qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə qorunur.</p>
--	--	--	--	---

“Azərbaycan folkloru nümunələrinin hüquqi qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əlavə və dəyişikliklər

№	Maddə	Təklif olunur	Yeni redaksiya
1.	6 maddə “Folklor nümunələrindən istifadəyə tələblər”	Əlavə	<p>“6.2. Azərbaycan folkloru nümunələrindən Azərbaycan Respublikasının hüduqlarından kənarıda başqa dövlətlərin hüquqi və fiziki şəxsləri tərəfindən kommərşiya məqsədilə istifadəyə görə müvafiq icra hakimiyyəti orqanından icazə alınmalı və istifadəyə görə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada haqq ödənilməlidir. Həmin vəsait müvafiq icra hakimiyyəti orqanının hesabına köçürülür və əqli yaradıcılığın</p>

			həvəsləndirilməsinə, habelə folklor nümunələrinin qorunub saxlanmasına və zənginləşdirilməsinə sərf olunur”.
--	--	--	--

Nəticələr

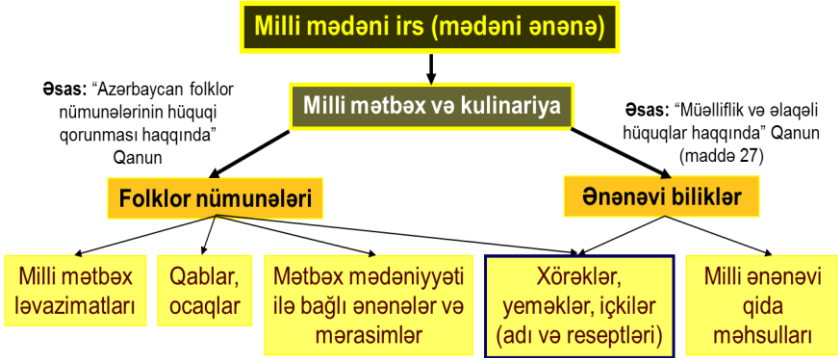
1. Ənənəvi mədəni nümunələrin (ƏMN) və ənənəvi biliklərin (ƏB) əqli mülkiyyətin xüsusi növünə çevrilməsinin məqsədi:

- xalqa məxsus mülkiyyət kimi elan olunması;
- ƏM-ə məxsus olan hüquqi qorunma rejiminin tətbiq edilməsi;
- qeyri-qanuni istifadəyə və xüsusən mənimsənilməyə qarşı çıxması;
- pozuntulara müəyyən edilmiş cəza sanksiyaların həyata keçirilməsi.

2. ƏMN və ƏB əqli mülkiyyəti çevrilməsi yolları:

- qanunvericilik vasitəsilə;
- normativ-hüquqi aktlar vasitəsilə.

IV. MİLLİ QƏDİM MƏTBƏX VƏ KULİNARIYANIN ƏQLİ MÜLKİYYƏT KİMİ TƏQDİM EDİLMƏSİ

Qeyd: Milli qədim xörəklər, yeməklər, içkilərin adları, reseptləri (hazırlanma texnologiyaları) ikili qorunur: ənənəvi mədəni nümunələr (folklor) kimi (yazılı surətdə) və ənənəvi biliklər kimi – dövlət varidatı elan olunmuş müəlliflik hüququ obyektləri.

Milli müasir mətbəx və kulinariyanın əqli mülkiyyət kimi qorunması

Qeydlər:

1. **Yazılı surətdə təqdim olunma** zamanı (ədəbi əsər) reseptin inqrediyentləri ilə yanaşı, onların çə-kisi, həcmi nisbətləri və hazırlanma texnologiyasına aid göstərişlər verilməlidir (Misal: telefon kitabçası adi əlifba üzrə bir toplu kimi qorunmur: Copyright Office of USA).

Bununla yanaşı, problem: kulinariya obyektinin əsl dəyəri (yaradıcılıq, improvizasiya) zəif nəzərə alınır və rəqiblər qorunan reseptə istinad etmədən kulinariya obyektini təkrarlaya bilərlər.

2. **İncəsənət əsəri kimi təqdim olunma** zamanı əsas problem: kulinariya obyektini incəsənət əsəri kimi qəbul oluna bilirmi?

- a) “tətbiqi sənət əsəri” (maddə 4, 5, 6) – “peşəkar sənətçinin məmulatı”. Buraya yüksək kulinariya nümunələri də daxil edilə bilər (ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa təcrübəsi).
- b) “digər əsərlər” (maddə 6).

*“Mən dəfələrlə demişəm və təkrar edirəm ki,
biz informasiya hücumuna keçməliyik”.*

İLHAM ƏLİYEV

V. ERMƏNİ PLAGİATÇILIĞI VƏ ONUN KÖKLƏRİ

1. Gəlmə etnosun “Böyük Ermənistan” mifik xülyası və torpaqların əsl sahibi olan xalqın maddi və qeyri-maddi mədəni irsini mənimsəmək, özünükləşdirmək və erməniləşdirmək iddiası.

- “Böyük Ermənistan” və “böyük erməni mədəniyyəti” çirkin **niyyətləri**.
- İntellektual və maddi mədəniyyət oğurluqları, tarixi-coğrafi uydurmaları və saxta tarix formalaşdırılması **üsulları**.
- Erməni təbliğat maşınının riyakarlığı, mif yaradıcılığının ictimai şüura yeridilməsi: “erməni “əzabkeşliyi”, və “tənha qalmış” xalq və s. erməniliyin **iç üzünü və əsl simasını gizlədən uydurmaları**.
- “...Erməni təbliğat maşınında marksist dialektikasının üç metodu hərəkətə gətirilmişdir: tarixin təzədən yazılması, erməni xalqını istismar edənlərin məxfi sui-qəsdı barədə tezisi və mənəviyyat naminə, bilərəkdən onu hüquqla dəyişik salaraq, rəqibin günahlandırılması” (J.Malevil).

Əlavə edək ki, erməniçilik həmişə özünə xas olan məqsəd və niyyətləri rəqibin bonuna qoymuşdur. **“Avropanın gələcəyi üçün kifayət qədər ağır nəticələr riski olan erməni təbliğat maşınının özbaşnalığının dayanandırılması üçün bütün sağlam fikirli insanların reaksiya verməsi vacibdir”** (J. Malevil).

2. “Gəldim, gördüm, ...mənimsədim”.

- Azərbaycan xalqının ƏM-ni, qeyri-maddi və maddi mədəni irsinin mənimsənilməsinə, özünü küləşdirilməsinə və erməniləşdirilməsinə xidmət edən
  - erməni yadelli (yabançı) “nağıllar”,
  - tarixin saxtalaşdırılmasına yönəldilən “lətifələr”-absurdlar.

3. Ermənilərin etirafları və xarici mütəxəssislərinin fikir və düşüncələri.

- Ermənilər özləri, erməni tarixi və tarixlərindəki saxtakarlıqlar haqqında.

Ermənilər Azərbaycan dilinin təsiri haqqında

- Xaçatur Abovyan, (müasir erməni ədəbiyyatının banisi, yazıçı, pedaqoq, mütəfəkkir:) “Türk dili lənətə gəlsin, ancaq bu dil Allahın xeyir-duasını alıb... bütün şadlıqlarda və toy mərasimlərində biz türkcə oxuyuruq”. (X.Abovyan. “Ermənistanın yaraları” romanı).
- Xaçatur Abovyan: *“Bizim xalq danışmaq dilində nəinki azərbaycanca ancaq ayrı-ayrı sözləri, eləcə də bütöv cümlələri də işlədir”.* (X.Abovyan, Əsərlərinin tam toplusu, V cild, Yerevan, EEA nəş. 1950, erm.).
- Xaçatur Abovyan: “Öz səslənməsi, poetikliyi və ahəngdarlığı ilə, qrammatik cəhətdən tatar [Azərbaycan] dili başqa dillər arasında ən yaxşısıdır”. (Xaçatur Abovyan. “Ermənistanın yaraları” romanı).
- *“Türkcə [Azərbaycan dili] bizim dilə o qədər daxil olub ki, bizdə mahnılar, şerlər, atalar sözləri türkcə [azərbaycanca] səslənir”.*
- Xaçatur Abovyan: “Yeni və qədim dillərin [erməni] əsas fərqi danışmaq tərzində və sintaktik quruluşundadır. Bu nöqteyi-nəzərdən qədim erməni dili (“qrabar”) Avropa dillərinə oxşayır, yeni erməni dili isə (“aşxara-

bar”) türk [Azərbaycan] dilinə oxşayır”. (X.Abovyan, Naxaşəviq, Yerevan. 1940, erməni dilində).

- Qazaros Aqayan: “... Bu dil [Azərbaycan] ermənilər üçün doğma kimidir... Məhz buna görə də biz azərbaycanca oxuyuruq”.
- Manuk Abeqyan, (tanınmış ədəbiyyatşünas, dilçi, folklorşünas): “Bədbəxtlikdən bizim dil çoxmənalı sözlərlə, oxşar məna daşıyan ifadələrlə kasıbdır və buna görə də biz yaxşı tanıdığımız türk [azərbaycan] dilinə müraciət edirik”. (M.Abeqyan, “Xalq nəğmələri”).
- Qraça Açaryan, (tanınmış ədəbiyyatşünas, dilçi, Akademik): “... türk [azərbaycan] dilinin təsiri altında erməni dilinin hətta qrammatik qanunauyğunluğu və qaydaları da dəyişib”. (“Yeni erməni ədəbiyyatının tarixi”, Vaqarşabat, 1906, ermənicə).

Ermənilər Azərbaycan dastanlarının mənimsənilməsi haqqında

- Qazaros Aqayan: “... Türklər [azərbaycanlılar] onu [Koroqlunu] türk [azərbaycanlı], kürdlər – kürd, ermənilər isə – **azərbaycanlılaşdırılmış erməni hesab edirlər.** Onun mahnılarını türk [Azərbaycan] və kürd dillərində ancaq ermənilər oxuyurlar, başqa xalqlar isə öz dillərində oxuyurlar”. (Q.Aqayan, Seç. əsərlər, Yer., 1939, erm.).
- Q.Aqayan: “...bizim aşığıların şeirlə dastanları yoxdur, onların hamısı azərbaycancadır”.
- “Biz Polisdə nəşr olunmuş dastanın türk variantında şerlərin təhrif olunmuş hissələrini düzəlttik...” və “biz Atrpatakanın türk dilini onun şifahi formasında saxladığımız, erməni variantında isə Ararat dialektini əsas götürürdük”. (“Fərhad və Şirin”in türk və fars dillərindən

müqayisəli tərcüməsi. SMA, Tiflis, "Mədəniyyət" Mətbəəsi, 1913).

- "Kəndlilərin və zəhmətkeşlərin bu rəvayətləri sevmələrini, onların bu əsərlərə xüsusi hörmət və ehtiramını nəzərə alaraq..., biz bu tərcüməni onların ixtiyarına buraxırıq". ("Fərhad və Şirin" in türk və fars dillərindən müqayisəli tərcüməsi. SMA, Tiflis, "Mədəniyyət" Mətbəəsi, 1913).
- "Erməni zəhmətkeşləri uşaqlıqdan başlayaraq türk aşıqlarının dilindən eşitdikləri müxtəlif dastanların təsiri altında olurdular. Buna görə də müasir cəmiyyət bu dastanları erməni dilində oxumağı arzulayır." (Tiflis, Vartanyansın nəşriyyatı, 1897).
- Məşhur erməni aşığı Atrpet: "Biz [ermənilər] Kərəmi türklər [azərbaycanlılar] və türkmənlərlə bərabər sevirik. Atrpatakanın (Azərbaycan) əyalətlərində, əsasən də Xoy və Urmıyyə əhalisi arasında çətin ki, bu dastanın üç-dörd variantını bilməyən türk [azərbaycanlı] tapılar. Hamıda həm çap, həm də əlyazma nüsxəsi var...". ("Fərhad və Şirin" in türk və fars dillərindən müqayisəli tərcüməsi. SMA, Tiflis, "Mədəniyyət" Mətbəəsi, 1913).

Ermənilər Azərbaycan atalar sözlərinin mənimsənilməsi haqqında

- A.Terteryan: "Ermənilər ünsiyyətdə və danışmaq dilində həmişə Azərbaycan atalar sözləri və məsəllərinə müraciət edirdilər..." (A.Terteryan "Abovyanın yaradıcılığı". Yerevan 1941, erməni dilində).
- E.Arustamyan, (folklorşünas): "Azərbaycan atalar sözləri və məsəllərinin çoxu ermənilər tərəfindən ilkin halda, erməni dilinə tərcümə olunmadan istifadə olu-

nur, ona görə ki, onların dərin fəlsəfi mahiyyətinin saxlanması bu cür tərcüməyə yol vermir”.

- Q.Ağayan: “İlahi, Vartiter uşaqdır, onun hələ on dörd yaşı var. Buna baxmayaraq o, yaşına görə çox şey bilir, nəinki təkəcə uşaq kimi danışır, hətta danışanda **“Zər qədrini zərgər bilər”** kimi türk [Azərbaycan] atalar sözünü işlədir.” (Q.Ağayan, “Əsərləri”, 3-cü hissə).
- A.Qanalanyan, (məşhur folklorşünas, akademik): “Kefi konne, kandi koxvini”, “Bir ili u pir ili” və “Həsən keçəl, keçəl Həsən” – müvafiq Azərbaycan atalar sözlərinin erməniləşdirilmiş variantlarıdır. Yuxarıda deyilənlər, hər şeydən öncə onunla təsdiq edilir ki, nümunə göstərilmiş üç atalar sözünün hər biri erməni və azərbaycanlıların birgə yaşadıkları (Qarabağ, Zəngəzur) rayonlarda və ya Azərbaycanın sərhəd rayonlarında meydana gəlmişdir. Bu da bir sübutdur ki, atalar sözlərindəki “kənd, bir, pir” (yaxşı, düz) sözləri, xüsusən də Həsən adı erməni dilində ayrılıqda işlənmiş, bu sözlər Azərbaycan dilindən gətirilmişdir.” (A.T.Qanalanyan, “Atalar sözləri” Yerevan, EA-nın nəşri 1955, səh.34).

Ermənilər Azərbaycan bayatılarının mənimsənilməsi haqqında

- Xaçatur Abovyan: “Mən bayatıları qələmə almışam ki, ermənilər məclislərdə, süfrə başında erməni dilində bu türk [azərbaycan] söyləmələrini istifadə edərək öz dillərini şirinləşdirsinlər. Ona görə ki, dili heç nə şər misraları və mahnılar kimi gözəlləşdirmir...”. (X.Abovyan, Əsərlərinin tam toplusu, EEA nəş., 1947, erm.).
- Manuk Abeqyan: “Bizim əlimizdə bayatıların 1700-dən çox variasiyası var. Bədbəxtlikdən bizim dil çoxmənalı sözlər, oxşar mənə daşıyan ifadələr cəhətdən

kasıbdır və buna görə də biz yaxşı tanıdığımız türk [azərbaycan] dilinə müraciət edirik". (Manuk Abeqyan, "Xalq mahnıları", 1904).

- M.Nalbandyan, (yazıçı, tənqidçi, filosof): "...Lakin nəğmələrin çoxunu biz türklərdən [azərbaycanlılardan] götürmüşük. Mən ermənilərin yaşadığı çox yerlərdə olmuşam. Həmişə təmiz ermənicə olan bir şey eşitmək istəmişəm. Təəssüf ki, bu günədək mən buna nail olmamışam!" (M.Nalbandyan: "Qədim şerlər və nəğmələr barədə", Əsərlərinin tam toplusu, I cild).
- Avetik İsaakyan, (tanınmış şair, akademik): "Erməni xalqı da bayatıları çox sevir, həm də Azərbaycan bayatılarını oxuyurlar. Ancaq Qarabağ və Zəngəzur erməniləri azərbaycanlılar kimi bayatını çox yaxından duyur və onun vasitəsi ilə öz arzularını ifadə edirlər". (A.İsaakyan. Seçilmiş əsərləri. IV cild. Yerevan, 1951).
- Qazaros Aqayan: "...Türk [Azərbaycan] bayatılarını istifadə etməyimizin səbəbi ondadır ki, məhz bu dilde istədiyən qədər ikimənəli və çoxmənəli sözlər vardır".

Ermənilər Azərbaycan aşığı yaradıcılığının mənimsənilməsi haqqında

- K.Qostanyans: "...qusanları [erməni aşığı] erməni adlandırmaq düzqün deyil, onlar yalnız ona görə ermənidirlər ki, erməni ailələrində doğulmuşlar." (Tiflis, 1898, erməni dilində).
- K.Qostanyans: "Mən əvvəlcə şerləri əzbərləyirdim, əlifbanı öyrəndikdən sonra isə onları yazmağa başladım... Yazdıqlarımın mənasını tam olmasa da, müəyyən qədər başa düşürdüm... Aşıqlar erməni dilində deyil, türk dilində ifa edirdilər. Aşıqlarımız arasında erməni dilində ifa etmək haqqında hələ təsəvvür yox

- idi... Bizim aşığıların erməni dilində olan şerlərlə dastanları yoxdur, hamısı yalnız türk dilindədir*". (Əsərlər, 3-cü cild, erməni dilində, 1893-cü ilin Memuarları).
- M.Nalbandyan: *"...erməni aşığılarını yalnız erməni ailələrində doğulduqlarına görə erməni hesab etmək olar"* və *"onlar hər zaman Azərbaycan ustadlarının yaradıcılığına söykənmişlər"*, yaxud *"istifadə etdikləri musiqi alətləri – saz, santur, kaman və ya kamança, bağlama türklərə məxsusdur"* (Seçilmiş əsrləri, 1 cild).
  - Leo (Arakel Babaxanyan) (tarixçi, yazıçı, tənqidçi, professor): *"Həyat tərzini tərənnüm edərkən aşığılar türk [Azərbaycan] dilinə üstünlük verirlər, ona görə ki, o, erməni dilindən daha mənalı və zəngindir"*.
  - Q.Levonyan: *"Erməni aşığıları tərəfindən götürülən adlar kimi, onların şeir və musiqilərinin adları da - hər şey Azərbaycandır"*. ("Erməni aşığıları" Aleksandropol, 1892, erməni dilində).
  - Trdat Balean, (dini xadim, folklor toplayıcı və nəşir): *"Aşığı alətlərinin adları türkcədir – saz, santur, kaman, yaxud kamança, bağlama"*. (Erməni aşığıları. Toplayanı Trdat Balean. I cild. İzmir. Mamuryan nəşriyyatı. 1911, səh.9, erməni dilində).
  - *"Hətta şerlərin adları da türkcədir: qoşma, dastan, qələndər, müstəzad-qələndər, müxəmməs-qələndər, divani, qəzəl, rübai-divani, müsəddəs-divani, səmai, müsəddəs-səmai, naxşikar-səmai, ədəkli-səmai, dübeyti, müxəmməs, təcnis, zəncirləmə, dildəyməz, əlifləmə, sətərənc, qitə, qəsidə, nəqarət və s.* ("Erməni aşığıları. Toplayanı Trdat Balean. I cild. İzmir. Mamuryan nəşriyyatı. 1911, erməni dilində).
  - A.Arşaruni, (ədəbiyyatşünas): *"Azərbaycan dili demək olar ki, erməni aşığıları və erməni xalqı üçün doğma dil olmuşdur. Əks təqdirdə onlar [aşığılar] din-*

ləyicilərin rəğbətini qazana bilməzdilər və onların dili dinləyicilər üçün anlaşılmaz olardı”. (A.Arşaruni. Nizami və erməni ədəbiyyatı. Almanaz “Nizami”. III kitab, Bakı, 1941).

Ermənilər Azərbaycan musiqisi və mahnılarının mənimsənilməsi haqqında

- X.Abovyan: “...ermənilər ancaq türkcə oxuyurlar”, “...ermənilərin mahnı ilə dastanları yoxdur”.
- S.Palasyan, (məşhur ədəbiyyatşünas): “Bizim mahnıların motivləri fərqlənir ...və ümumiyyətlə, hansı xalqın təsiri altında oluruqsa, onun mahnılarını da özümüzünkü hesab edirik”. (S.Palasyan. “Erməni nəğmələri”, S.Peterburq, 1868, erm.).
- M.Nalbadyan: *“...Buna baxmayaraq, əksər musiqi və nəğmələr türklərdən [azərbaycanlılardan] götürü- lüb. Mən ermənilərin yaşadığı çox yerlərdə olmuşam. Həmişə təmiz ermənicə olan bir şey eşitmək istəmi- şəm. Təəssüf ki, bu günədək mən buna nail olmamı- şam!”.* (M.Nalbadyan, “Qədim şer və nəğmələr haq- da”, Toplu əsərlər, 1-ci hissə).
- A.Spendiarov: “Opera üçün musiqi materialı qismində mənə xalq havaları lazım idi. Bəzi şeyləri şəxsən özüm yazdım, mənə lazım olan nəğmələrin yazıldığı çoxlu qrammofon valları və onların işlənmiş, həmçinin N.F.Tiqranovun əsərlərindən ibarət nəşr olunmuş top- lularını əldə etdim. Bu böyük materialda N.Tiqrano- vun yazıları parlaq surətdə fərqlənirdi, mən onların üzərində öz operamda bir neçə orkestr epizodları qurdum. **Beləliklə, birinci tamaşadakı fars marşı üçün “Heydəri”ni və “Novruz ərəbin”dən parçala- rı, böyük rəqs Almast üçün tamamilə “Kəndirba-**

z”in nəqmələrini istifadə etdim. (Qumresi, «N.F Tigranov və Şərq musiqisi”, L., 1927).

- **N.Tiqrانov: “... A.Spendiyarovun not yazısı kitabçasında çoxlu qeydlər var... bir sıra muğamların yazısı var: “Mahur”, “Rast”, “Çahargah”, “Şüş-dər”, “Kürd Şahnaz”. Bu yazıların əksəriyyəti Spendiaryov tərəfindən öz əsərlərində istifadə olunub”.** (N.Tiqrانov. “A.Spendiarov”. M. Muzıka. 1971).

Xaricilər ermənilər və erməni tarixi haqqında

- Herodot, (“xalqlar tarixinin atası”): *“Fəratın yuxarı axınında yerləşən ölkəni Ermənistan adlandırırdılar”. Ermənilər “Erməni adlandırılan yaylanın qərb hissəsində yaşayırdılar”.* (Herodot, “Tarix”; “Elm” nəş., L., 1972).
- Bizans imperatoru Mavrikinin (582-602) İran şahı Xosrova ünvanlanmış məktubundan: “... xalq [ermənilər] ... bizim aramızda yaşayır və ara qarışıdır...”. (M.Abeqyan adına Ədəbiyyat İnstitutu tərəfindən hazırlanmış və 1986-cı ildə Yerevanda “Sovetan Qrox” nəşriyyatı tərəfindən dərc edilmiş “Erməni orta əsrlər ədəbiyyatı”).
- “Ensiklopediya lüğəti” cild 1, F.Brokqauz və İ.Efronun redaksiyası ilə (SP 1800): “Ermənilər bütövlükdə, demək olar ki, heç bir zaman və ya yalnız çox qısa bir müddətdə bütöv bir dövlət kimi bir hökmdarın hakimiyyəti altında olmuşlar. Tarixi planda ermənilər – hind-avropa qəbiləsinin iran qolunun bir budağıdır. Ölkənin qədim tarixi demək olar ki, məlum deyil. Daşqın haqqında Moisey əfsanəsi ilə bağlı qədimdə ölkənin şimal hissəsinə verilən “Ararat” adı mixi yazılarda və Herodotda rast gəlinmir. Qədim fars-

lar bu ölkəni Armin adlandırdılar. İndiki ermənilər tə-
rəfindən **düzəldilmiş tarix** də qədim erməni milli ya-
zılara əsaslanmır. Onlar öz qədim tarixlərini Tövrat
hekayələri ilə bağlayırlar, bu da onların çox sonrakı
xristian mənşəliliyini sübuta yetirir”.

- R.Tompson: “Moisey nəinki erkən Erməni tarixini dünya səhnəsinə yerləşdirmək və erməni qəhrəman-
ları haqqında əfsanə və rəvayətləri əlaqəli sxemə sal-
mağa çalışırdı, o həm də həmin tarixin çoxunu qə-
rəzli şəkildə ona görə dəyişdirmişdir ki, öz havadarla-
rını məşhurlaşdırsın və onları parlaq nəsillə təmin et-
sin”. (R.Tompson, M.Xorenasinin Erməni tarixinə gi-
riş” Tərcümə və şərhlər R.Tompsonundur, London,
Qarvard Universitetinin nəşr. 1978).
- Eduard Qibson: “[Xorenskiy] yaxşı tarixçi üçün tələb
olunan heç bir dəyəərə malik olmamışdır”.
- F.Makler (məşhur Avropa tarixçisi): “Bəllidir ki, Ermə-
nistən, yəni tarixi dövrlərdən bəri bu adı daşıyan coğ-
rafi rayon erməni adlandırılan xalqın daimi yaşayış
yeri olmamışdır...”. (F.Makler, “Erməni milləti”, Paris,
1924).
- C. və K.Makkarti: “Ermənilər, misal üçün protestaniz-
mi qəbul etmiş erməniləri, həmçinin erməni katolik
(unitar) kilsəsinə aid olanları da “erməni” anlayışına
daxil edərək onu genişləndirmişlər. Avropada mövcud
olan millətçiliyin tiplərindən fərqli olaraq, dil və mədə-
niyyət “erməniliyin” nə olduğunun müəyyənedicisi ola
bilməz, ona görə ki, çox erməni türklərlə dil və mədə-
niyyəti bölüşmüşdür”. (C. və K.Makkarti “Türklər və
ermənilər”, 1996).

Xaricilər Azərbaycan dilinin ermənilərə təsiri haqqında

- Fransız səyahətçisi J.B.Tavernye: “Türkcə - Şərqi ən asan dillərindən biridir. Yüksək məziyyətləri, bu dillə təmkinli ifadə, səslənməsi ona gətirib çıxarıb ki, bu dil bütün sarayda və imperatorluqda yeganə danışmaq dilidir”.
- M.Lermontov: “Türkcə - Asiyanın fransızcasıdır”.
- Avqust fon Haksthauzen: “Ermənilər öz mahnılarını ermənicə yox, tatar [türk] danışmaq dilində qoşur və oxuyurlar, çünki məhz bu dil Cənubi Qafqaz xalqları arasında ünsiyyət, ticarət və anlaşma dilidir. Bu nöqtəyi-nəzərdən bu dil Avropada geniş işlənən fransız dili ilə müqaisəyə gələ bilər. Bununla bərabər, bu dil xüsusi poeziya dilidir. Çox güman ki, erməni şerlərinin zəif yayılmasının səbəbi məhz bundadır, ən məşhur erməni şairləri, əsərlərinin geniş yayılması üçün həmişə tatarca [azərbaycanca] yazırdılar”.

VI. ERMƏNİ ABSURDLARI

- 1. Azixantrop absurdu.**
- 2. Qafqazda ilk xristianlıq absurdu.**
- 3. Alban əlifbası və erməni yazı nümunəsi absurdu.**
- 4. Albaniyanın ədəbi irsin mənimsənilməsi absurdu.**
- 5. Albaniyanın maddi mədəni irsinin mənimsənilməsi absurdu.**
- 6. Etimoloji ekvilibristika və akademik absurdu.**
- 7. Erməni tarixşünaslığı və çar-sülaləsi absurdu.**
- 8. Kürəkçay absurdu.**
- 9. Aşığı absurdu.**
- 10. Qəbirlər absurdu.**
- 11. Gəmiqaya absurdu.**
- 12. Atlı-erməni absurdu.**
- 13. “Dənizkənarı” ermənilər absurdu.**

Azərbaycan Respublikasının Əqli Mülkiyyət Agentliyində
hazırlanmışdır.